

ЗАМАН

Газета издаётся на балкарском языке с 1924 года

Интернет-версия: zamankbr.ru

КЪАБАРТЫ-МАЛКЪАР РЕСПУБЛИКАНЫ
ПАРЛАМЕНТИНИ ЭМ ПРАВИТЕЛЬСТВОСУНУ ГАЗЕТИ

ВРЕМЯ

ГАЗЕТА ПАРЛАМЕНТА И ПРАВИТЕЛЬСТВА
КАБАРДИНО-БАЛКАРСКОЙ РЕСПУБЛИКИ

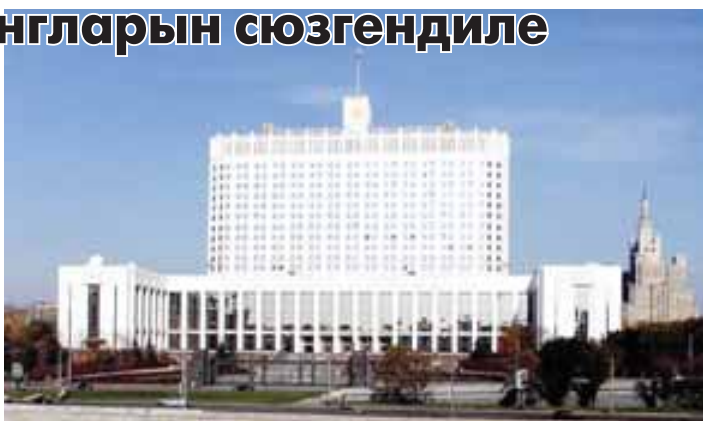
КЕНГЕШ

РФ-ни Правительствосунда Къабарты-Малкъарны социальный сферасын айнытыуу онгларын сюзгендиле

Тюнене Москвада Россей Федерацияны Правительствосуну Председателини орунбасары **Ольга Голодец** Къабарты-Малкъар Республикада социальный сфераны айныууна атап уллу кенгеш бардырганды. Аны ишине **Юрий Коков**, саурукъ сакълау, урунуу эмда социальный кьоруулау, билим беруу эмда илму министрстволаны, Борчлу халда медицина страхованияны фондуну, башха федерал ведомстволаны башчылары кьатышхандыла.

Кенгешде белгиленгеннича, регионда кьан тамырла бла байламлы аурууладан, туберкулёздан ауушханланы, кьагъа-накълый ёлгенлени саны азайганды. Адамланы жашау ёмюрлери созулганды. Аны бла бирге онкологиялары болгъан саусузланы, солулары тыйылып ёлгенлени да саны уллулай кьалады.

Республикада 3-7-жыллыкъланы школгъа дери учрежденилада жерле бла жалчытыуу борчу толтурулгъанга сарнарга боллукъду. Алай а юч жыллары жетмеген сабийле бла байламлы да аллай кьорумдолеге жетерге тийишлиди. Ишчи жерле кьуаргъа, ишизлени са-

нын азайта барыргъа керек болгъанына да эс бурулганды.

Ольга Голодец, экономика болумну эсге алыу бла, Нальчикде перинатал араны кьурулушун ахырына жетдирир ючюн кьошакъ онгла табаргъа, аны быйыл хайырланьыргъа берирге, юч жыл мындан алгъа кьурулушу тохтатылгъан республикалы онкология араны (220

ундурукъгъа жери бла) жангыдан кьолгъа алыргъа буурганды. «Земский доктор» программаны республиканы жеринде жашауда бардырыгъа 2017 жылда федерал арадан ахча бёлорге оную этилгенди.

**КъМР-ни Башчысыны бла
Правительствосуну
пресс-службасы.**

Россейни Къырал Думасыны 110-жыллыгына

Къоз бахча жангы терекчикледен толганды

КъМР-ни Парламентини депутатлары, аны Аппаратыны эм Жаш тёлю палатаны келечилери Нальчикде къоз бахчада 110 терекчини орнатхандыла. Бу акция РФ-ни Къырал Думасыны 110-жыллыгына аталганды.

– Республикада юбилейлеге жоралап жашил терекчикле орнатуу иги тёреге айланганды. Бу кьууанчлы ишлени чеклеринде уа республиканы ара шахарында жашагъанла, аны кьонакълары сабийчиклери бла солургъа сыйген жерде 110 жангы терекчик салыргъа онуюлашханбыз. Бююн биз бери кёллюбюз кётюрюлюп келгенбиз. Битеу терекчикле да тамырланып, ёсюп, халкьны кьууандырырла деп ышанабыз, – деп белгилегенди Парламентини спикери Татьяна Егорова.

Аграрный политика, экология, табийгъатны хайырланьуу эм жер бла байламлы халла жаны бла комитетни башчысы Мокьаланы Кемал терекчикле экижылыкъла болгъанларын, аланы жаргысы Терк районда ёсдюрюлгенлерин, кьалгъанларын уа Дагъыстандан келтирилгенлерин, ала суукъгъа, кьызыгъа да чыдамлы болгъанларын айтханды.

Къабарты-Малкъарны Парламентини РФ-ни Къырал Думасыны 110-жыллыгын белгилеуно чеклеринде бир ненча магъаналы иш бадыргъанын чертирчады. Аланы арасында Чегем районда Скалистый кьаяны тёлпесине чыгып, анда байракъны орнатханларын бек сейирге санаргъа боллукъду. Республиканы школларында ачык дерле бардырыладыла, законла чыгарьуучу органда уа ачык эшиклени

кюнлери кьуаралып, депутатла студентле, школчула бла тубешедиле, аланы россейли парламентаризмни тарыхы бла шагъырейлендирдиле.

– Бу жумушла уа артыкда магъаналыдыла, – дегенди бизге Татьяна Егорова. – Биринчи Къырал Дума жаланда 74 кюнню ишлегенди, алай ол россейли парламентаризмни тарыхында жарык ыз кьойгъанды. Ол законла жарашдыргъан биринчи представительный орган болгъанды, аны келечилерин халкь сайлагъанды. Депутатлары кьыралны халкъларыны тенгликлерини, адамны праволарыны бла эркинликлерини ниетлерин жайгъандыла. Алай бла ишчилени бла элчилени

социальный жаны бла кьоруулагъан законланы мурдору салынганды.

Бююнлюкде да Къырал Дума жаланда законла чыгарьуу бла чекленип кьалмай, депутатлагъа, Правительствогъа, жамауатха кеслерини оюмларын ачык билдирирге онг берген жерди. КъМР-ни Парламентинде да битеу партияланы келечилерини кеслерини кез кьарамларын туура этерге амаллары барды. Патчах Россейни заманында салынган тёрелеге таянып, биз ишибизде социальный тенгликни ниетлерин жашауда бардырыргъа кюрешибиз.

ТИКАЛАНЫ Фатима.
Суратны **Артур ЕЛКАНОВ** алганды.

Оюм

Къырал башчыны бийик багъа бергени бютюн кёллендиреги

Регионлада Владимир Путинни жамауат бла тюзюнлей сёлешууюю юсюнден оюмларын айтадыла

«Единая Россия» партияны Къабарты-Малкъарда регион толтуруучу комитетини башчысы **Дмитрий Парафилов**, kabardin-balkar.er.ru информация органга кесини оюмун билдире, Президентге берилген соруулары кёллюгю россейлиле

анга ышанганларын энтта да бир кере шагъатлыкъ этеди, деп чертгенди.

– Владимир Путин эфирде граждандла бла тюзюнлей ушагъын 14-чю кере бардырады. Телефон, видео эмда смс бла юч миллиондан аслам соруу берилгенди. Айырыулары юслеринден айтханда, Путин «Единая Россия» партиягъа бийик багъа бичгенди. Ол политика системаны тутхучу этиуде уллу магъананы тутханын, кьыралда кьыйын жумушланы тамамлаугъа энчи кьыйын салгъанын белгилегенди. Къырал башчыны айырыулары аллында партиягъа аллай бийик багъа бергени бютюн кьыйматлы ишлерге кёллендиреди, – дегенди Парафилов.

– Аны бла бирге Президент «Единая Россиягъа» артык онгла берууно да дурус кёрмегенди. Анга шагъатха айырыулары кезууюнде губернаторлагъа башха партияланы келечилери сайланган бир ненча регионну юлгюге келтиргенди. Ол а «Единая Россия» партияны ишинде ачыкълык, эришмеклик, закондан таймау баш магъананы тутханларын ачык кёргозтеди, – дегенди сёзуюю ахырында исполкомну таматасы.

Жыйылыу

Иван СЫДОРУК:

Коррупцияга кыжау кюрешни бир такыйкыга да селейтмезге

Тюне Нальчикде Шимал-Кавказ федерал округу субъекттеринде право нызамны саклаучу эмда контроль органланы, РФ-ни Следствие комитетини следстве управленияларыны эм суд приставланы Службаларыны башчыларыны ведомстволар аралы кенгешлери болганды. Анда сөз коррупцияга кыжау кюрешни юсюнден барганды.

Жыйлыуу РФ-ни Баш прокуроруну орунбасары Иван Сыдорук бардырганды. Ол, кенгешни ача, округу субъекттеринде коррупция бла байламлы аманлыккылары жолларын кесуу артыкка да магъаналы болганын чертгенди. «Биз бардырган тинтиулден ачыккланганыча, регионлада кырал эм жер-жерли власть органла коррупцияны тохтатуу жаны бла уллу иш тамамлагандыла. Хар жерде да тийишли праволу акла кыабыл керюлгендиле, коррупцияга кыжау программала толтуруладыла, энчи кенгешле бардырыладыла», - дегенди.

Докладчы быллай шартланы да белгиле этгенди: былтыр округу субъекттеринде коррупция бла байламлы 1873 аманлыккы этилгенди. Аланы хатасындан кыралга 4,4 миллиард сом кыорач салынганды. Сюдно кырауна 869 уголовный иш берилгенди, 754 кыллукчу жууапха тартылганды, ол санда муниципал кыралыулары 113 башчысы, кырал власть органланы 129 келечиси да.

Прокуратураны органлары законланы тинтип, алада коррупцияга себеплик этерге боллук 38 минг бузуклуккы ачыклагандыла, аланы кетериуно юсюнден 17,3 минг акт жарашдырылганды, 10 мингден аслам адам нызам эм административ жууапха тартылганды.

Иван Сыдорук жетишимле бла бирге кемчиликке да алыкка кеп болганларын чертгенди. Ол санда оператив ишни юсюнден законла сакланмайдыла: былтыр ол жаны бла 2 мингден аслам бузуклуккы ачыккланганды. «Сюд органла оноуларын чыгарганды терс жарашдырылган шартланы эсге алмайдыла. Дагыда аманлыккыны башларын жабарга кюрешкен кезиуле да бардыла, былтыр ала 16 болгандыла. Субъекттеле коррупцияга кыжау программала ача бла кереклисича жалчылмайдыла, ала ат башында толтуруладыла. Андан сора, толтуруучу власть органланы келечилери алган файдаларын букдурган кезиуле да бардыла», - дегенди.

Иван Иванович коррупция бла байламлы аманлыккыла этгенлени жууапха тартканда жумушаклыккы этилгенди да чертгенди. «Бююнюлукде эркинликтерин сыйыруу бла байламлы оноу жаланда 57 адамга чыгарылганды. Ол а бузукчуланы 7,6 проценти тенгли бирди. Мен аланы барысын да олтуртурга керекди демеиме, алай прокурорла сюдно оноун асыры жумушаккыла санасала, РФ-ни Баш сюдне апелляция берирге керекдиле», - дегенди. Россейли законлага кере энди кыралга уллу кыорач салган аманлыккыны мюлкюн сыйырырга эркинлик берилгенди эсгертип, алыкка бу жорук бир кере да хайрланылмаганын да чертгенди баш прокурор.

Жыйлыууга РФ-ни Суд приставларыны СКФО-да бөлүмлерини башчылары нек чакырылганларын да анылатканды Иван Сыдорук. Ол айтканыча, былтыр коррупция бла байламлы аманлыккыла этгенлеге 1,130 миллиард сом тазир салынганды, алай ахчаны жаланда 0,6 проценти жыйылганды - 7,1 миллион сом. «Бу шартлага эс буруруз деп ышанама», - дегенди ол.

Андан сора кенгеш жабук халда барганды.

ТИКАЛАНЫ Фатима.

КОМИССИЯ

Наркотиклеге - ышангылы тыйгыч

Элбрус муниципал районну таматасы Уяналаны Казими башчылыгында наркотиклени жыйылыуларына кыжау муниципал комиссияны кезиуло жыйылыу болганды. Анга ич ишле органланы, билим беруу, культура, спорт жаны бла управленияланы келечилери кытышкандыла.

Кенгешни ача, Уяналаны Казим наркоманияга кыжау мадарла хайырлы болганларын чертип, мындан ары да власть органланы, граждан обществову институтларын бу проблемага энчи эс бурурга чакырганды. Ол право нызамны саклаучу битеу бөлүмле да ууну жыйылыуна кыжау мадарланы биригип тамамларга кереклисин айтканды.

«Жаш адамларыбызны алдап, алагга ууну сатканланы жолларын кесерге борчлубуз. Аны энди ичип башлаганланы ачыккылап, аланы тюз жолга кыайтарыу бютюдна магъаналды», - дегенди ол.

Законлага бузуклуккыла этип, наркотиклени, психотроп затланы сатуу-алыуу бла байламлы аманлыккылары тохтатуу кыалай кыралганыны юсюнден РФ-ни МВД-сыны Элбрус районда бөлүмюно башчысы Баталаны Муслим билдиргенди. Ол бузуклуккылары тинтиу игиленгенди энчи чертгенди. «Районда болум тап халга келгенди, былтыр законсуз сатуу-алыудан сыйырылган ууну саны азайганды», - дегенди докладчы эмда профилактика жумушлары мындан ары да тамамланыллыклары, ала

энчи контролда болганларын чертгенди.

Наркоманияга эмда наркоманияга кыжау халкыла аралы кюнне жораланып, тюрлю тюрлю конкурсла, эришуле, школчулага профилактика лекцияла бардыруу төреге айланганды. Аны юсюнден районну Культура управлениясыны башчысы Толгурланы Жаннет айтканды. Аны докладчы тынгылап, Уяналаны Казим профилактика жумушла хайырлы болур ючюн планга тюзетиле кийирирге кереклисин айтканды. Ол а жыйылыулары асламын жай каникуллада бардырырга белгиленгени бла байламды. «Наркотиклеге кыжау кюнне аталган ишлени сабийле солурга кетгинчи кыраурага керекди», - дегенди ол.

Улуу хансла өсгөн жерлени ачыккылап, аланы жокк этиу иш кыалай кыралганыны юсюнден а районну администрациясыны право жаны бла бөлүмюно баш специалисти Чыпчыккылары Зульфия билдиргенди. Наркотиги болган битимле өсгөн жерлени азайтып мурат бла энчи комиссия кыраурага кереклиси белгиленгенди. Аны кыаумуна ала

эллени башчылары, РФ-ни Наркотиклеге кыжау федерал службасыны Бахан районда муниципалитетле аралы бөлүмюно кыллукчулары, полицияла да кирликдиле.

Районда химико-токсикология тинтиуле бардыруу, наркотиклени, психотроп затланы асырау эм аланы ташыу да жууаплы ишледен бириди. Ол кыалай кыралганыны юсюнден район больницаны баш врачыны орунбасары Тилланы Айшат доклад этгенди. Уяналаны Казим бу жумушлары тамамларга кыалай бир ача керек болганын санап, аны комиссияга белгиле этерге буюрганды.

Тырнауузу токенлеринде уа акылбалык болмаганлагы ичи затланы эм тютюнон сатууга кыжау профилактика рейдле бардырылгандыла. Районну администрациясыны жаш тейло политика жаны бла специалисттери билдиргенлери, аланы кезиулеринде бузуклуккыла ачыккланмагандыла.

Жыйлыуу ахырында Уяналаны Казим жууаплы органла эсгертиуле этгенди эмда комиссияны келечилерине наркотиклени жыйылыуларына кыжау жумушлары тири тамамлаганлары ючюн ыразылыгынын айтканды.

Алиса ТАРИМ, Элбрус муниципал районну администрациясыны пресс-службасыны башчысы.

ТЮРЛЕНИУЛЕ

Кыралыу мадарланы белгилегендиле

КыМР-де ич ишлени министр, полицияны генерал-майору Игорь Ромашкин Федерал миграция службаны республикада управлениясыны энчи составы бла тобушгенди. Ала МВД-ны структурасын тюрлендириу, УФСН бла УФСМ федерал службаланы кетериу бла байламлы жумушлары сюзгендиле.

Министр кеп жылланы ишлеп келген бийик усталыклары болган специалистлени

кыаумуна тиймезге кереклиси, кыралыу мадарланы халкыла ишлеу нызамларын бузарга жарамазлыккынын белгилегенди. Игорь Ромашкин бла УФСМ-ни башчысы Муаед Теншев миграция службаны келечилерини сорууларына жууапла бергендиле, тобушtiu управленияны административ мекеманы кырауу бла бошалганды.

КыМР-де МВД-ны пресс-службасы.

Вузлар аралы халла

Проектлени бирге жарашдырырга келишгендиле

Кеп болмай Санкт-Петербургда Кырал культура институт (СПбГИК) эм КыМКыУ билим беруу, илму эм культура жаны бла байламлыккыны анытырча келишим этгендиле. Бу ахшы башламчылыккыла вузланы ректорлары Александр Тургаев бла Юрий Альтунов кытышкандыла.

Келишим бир бирден юрениуде, окутуу жаны бла качествову игилендириуде, профессионал эм кыошаккы билим берууде, практиканы,

стажировканы ётюдде, бирге проектеле жарашдырыуда, семинарланы, симпозиумланы, тинтиу ишлени бардырыуда да уллу себеплик этерикди. Андан сора да, студентлени бир бирге жиберген төре да боллукчу. Каникуллада да жаш адамла учурдендияланы Элбрусда, Абхазияда базаларында солурукчула.

Зарина АДЖИЕВА, КыМКыУ-ну пресс-службасы.

КОНКУРС

Устала сайлар муратда

Эстрада искусствону «Академия» деген концерт-продюсер арасы, КыМР-ни Жамаат палатасыны Жаш тейло совети бла биригип, жаш жырчылары араларында «Я-Талант» ат бла биринчи регион даражалы Шимал-Кавказ конкурсуна бардырады.

Ол башха-башха жанрлада фахмулу авторланы эм жыр айтканланы ачыккылар мурат бла кыралдады. Сабийлени, жаш тейло, таматаланы да чыгармачылыккыларын бирге жыйышдырган эришуу анга кытышканды усталыккы жаны бла ёсюлерине себеп боллукчу. Энци белгиленгенле уа республиканы тийренинде бардырылган концертлеге кытыша турурга онг табарыкчыла.

Бу конкурса вокал-хор, инструментли, тейсеу (соло, ансамбль) эм театр чыгармачылыккы жанрлага эс бурулукчу. Фестиваль сезонну кезиууде республиканы төрт шахарында - Нальчикде, Прохладныйде, Бахсанда, Майскийде - сойла турланы бир бөлүмю бардырылыккыды. Аны эсеплерине кере лауреатла суперфиналда тобуширидикле. Ол Нальчикде сентябрь айда кыраллыккыды.

Кесини да сауға фонду 100 000 сомду.

Эришууге кытышырга сабий музыка эм искусстволуа школланы чыгармачылыккы коллективлери, профессионал эмда аллай даражалары болмагын жырчыла, хореография эм вокал ансамбльле чакырылдыла. Заявкала 10 майга дери beroeff.m@yandex.ru адрес бла неда сагынылган «Академия» араны офисинде: Нальчик шахар, Кулийланы Кызыл аты проспекти 12, Профсоюзланы Культура юйю, 312 кабинет.

Конкурс кыуанчы халда Нальчикде Али Шогенчук аты кыабарты кырал драма театрыда 17 апрельде 10 сагытта ачылыккыды. Толурак хабар билерге сойгенле 8-928-717-74-63 телефонга селеширге боллукчула.

ТЮБЕШИУ

Жетишимли студентлеге - ишчи жерле

КЪМКЪУ-да студентле ИТВ компанияны башчысы Алтууланы Мурат эм анда ишлеген Хазрет Коков бла тубешгендиле. Оккуучулары мында программированиядан курсла ачылыгы бек кыуандырганды. Аны сагъынылган компанияны специалистлери бардырлыкдыла. Курсланы этген студент артада ИТ-компаниялада

анларын, кыралган жангычылыкъланы да билдиргенди.

- Бизни компания кысха заманны ичинде ал жерлеге чыккыны хар не да адамны кесини кыолунда болганын энг-та бир кере ачыклайды. Бийикликте итинирге керекди, сора ишигиз да барлыкды. Бююнлюкде ИТ бөлүм жетишимге жол ачады деп таукел

Ол а кепледе итиниулюк болмаганыны кёрюм-дуюсюдо.

Тубешюде жаш адамла соруула да бергендиле. Ол санда бу компанияга ишге кимлени сайлаганларын, анда практиканы кыалай этерге боллугуна. Мурат билдиргенге кере, компанияда ишлейме деген уста специалист эмда итинген адам болурга керекди. Ишге кирир ючюн а тестле бла собеседованияны этерге тийишлиди. Болсада компанияны келечилери университетни оккуучулары билимли

болганлары себепли тестни кыйналмай тамамларыкъларына ий-нангандыла.

Бююнлюкде кюрккыу-узулуккыну саклаган бла видеокырау бардырган системаланы программаларын жарашдырыуда ИТВ (башха аты - AxonSoft) компания Россейде, дунияда да кенг белгилиди. Ол бу жаны бла ишлеген дунияда эм жетишимли он компанияны санына киреди.

Зарина АДЖИЕВА,
КЪМКЪУ-ну
пресс-службасы.

урнурга да боллукду. Алтуу улу биригиюню жетишимлери юсюндөн айтханды. Ала кыалай ишлеп башлагы-

айталлыкыма, - дегенди ол. Дагыда, аны оюмуна кере, бююнлюкде бу сферада иги специалистле жетмейдиле.

Кыйын болум

Миллет паркда ёртенни ёчюлтюону кыйгысы этиледи

Къабарты-Малкъарны оюучулары «Приэль-бруссе» Миллет паркда ёртенни ёчюлтюу жаны бла шарт мадарла эте-диле. Анда от алты гектарны алганды. Адыр-Сууда агъачны кыатындагы жоллада дайым

патрульлукъ этиледи, автотранспортну жюрюгени болжаллы халда тохтатылганды, кыараучу постланы ишлери кыуралгандыла. Отну ёчюлтюу бла иги кесек техника, энчи бёлүмлени бла терк болушлукъ

бериучю службаланы энчи составлары да кюрешедиле.

Кыйын болумланы болдурмау эмда аланы хаталарын кетериу, отдан сакъланынуу да жалчытыу жаны бла правительстволу комиссия халгъа

дайым да кёз-кыулакъ болганлай тирады, терк оккына тийишли оноула бла мадарла этеди.

КЪМР-ни Башчысы-ны
бла Правительствосы-ну
пресс-службасы.

Жоралау

«Кабардино-Балкарская правда» газет басмаланып башланганлы быйыл 95 жыл боллукду. 1921 жылда 1 июнда Нальчикде «Кызыл Къабарты» деген изданианы биринчи номери чыккыганды. Аны бетлеринде энди кыраллык автономияга жораланган ма-

ни атын бир ненча кере тюрлендиргенди. 1924 жылны май айында «Кырахаалк» болады, кеси да орус, къабарты, малкъар эм тат тилдеде чыккыгады. Таулула кёчюрюлгюнчюге дери «Ленинский путь», «Социалистическая Кабардино-Балкария» деген атла бла да басма-

Газетчиле жашиллендириуге юлюшлерин кыошхандыла

териалла да басмаланып тургандыла. Андан сора ол кеси-

ланганды. 1957 жылдан башлап бююннге дери уа оккуучула аны «Кабарди-

но-Балкарская правда» деген ат бла биледиле. Алай бла бу датаны бел-

гилер умутда Нальчикде Басманы юйюно кыатында скверде газетчиле баш редактору Арсен Булатов бла бирге терекчиле орнатхандыла. Аланы Кыашхатауда питомникни ишчилери бергендиле саугыга.

Бу ахчы башламчылыкыга КЪМР-ни басма эмда асламлы коммуникацияла жаны бла кырал комитетни башчысыны орунбасары Кыонакъланы Хасан да кыатышханды. Ол газетни коллективин алгышлап, ишлеринде уллу жетишимле тежегенди. Арсен Булатов да тереклени бергенлеге, аланы орнатырга келгенде ыразылыгыын билдиргенди.

УЛБАШЛАНЫ Мурат.

Шимал Кавказ кюн сайын

Чехияда завод ачарыкды

Дондагы Ростовда кыймалагъа пластик дондыла чыгарган «Атлантис-Пак» деген бек уллу компанияладан бири бир айдан Чехияда завод ачарыкды. Ол кырал аны ючюн деп инвестиция халда 4,5 миллион евро бёлгенди. Аны юсюндөн журналистлеге компанияны баш директору Игорь Переплетчиков билдиргенди.

Ол айтханыча, жангы предприятие бир айга кыйма тышладан 4,5 минг километрин чыгарлыкды. «Атлантис-Пак» кесини продукцияны 82 кыралга саатады, энди уа тышында аны кеси да чыгарады. Ол себепден аны халкыла аралы компанияга санарга боллукду», - деп белгилегенди баш директор.

Тахта кегетле ёсдюрюу бла - Россейде экинчи

Тахта кегетле ёсдюрюу жаны бла Волгоград областы Дагыстандан сора экинчи жерни алады - жыл сайын 1,3 миллион тонна ёсдюредди. Быйыл а миллион тонна алырга мурат этиледди. Ол а былтырдан эсе 10 процентте асламды. Аны юсюндөн журналистлеге регионну эл молк жаны бла комитетини таматасы Василий Иванов билдиргенди.

-Мюлклеге болушлукыга быйыл 31,8 миллион сом бёлюрге белгиленди да, ол алага иги тутхучулукъ боллукду. Дагыда фермерлеге айырмалы урулукыла бла, башха жаны бла да себепли этерге мурат этиледди, - дегенди ведомствону башчысы.

Эки жылыны ичинде - отуздан артыкъ школ

Шимал Кавказны ишлери жаны бла министерствосунда болган кенгешде «Юг России» программа жашауда кыалай бардырылганына кыаралганды. Анга РФ-ни билим беруу эмда илму министрини орунбасары Александр Повалко кыатышханды.

Башында айтылган программага кере СКФО-да 2014 жылдан бери 30-дан артыкъ жангы школ ачылганды. Дагыда 12-син быйыл хайыра-нырга берирге белгиленгенди. Аладан Экси-Ставрополь крайда. Бири Ставрополь шахарда поликлиникады, экинчиси уа Пятигорскда битеулю билим берген эмда спортха энчи эс бурулган школду.

«Юг России» программа жабылганы да эсгертиледди. Аны орунуна «СКФО-ну регионларын айнатыу» проект кыолгъа алынганды. Кырулушлары бошаламаган объектле ары киргендиле.

Битимлени кыорууларыкъ кыурт-кыумурсхаланы фабрикасы

Ддыгяны Теучеж районунда битимлени кыорууларыкъ кыурт-кыумурсхаланы чыгарлыкъ фабрика майда ачыллыкды. Ол Россейде биринчи боллукду. Аны юсюндөн ТАСС-ны корреспондентине «Органик Парк» компанияны коммерциялы департаментини директору Александр Владимиров билдиргенди.

Биофабрика ачык эмда жабык бахчалада битимлени, кегет тереклени да заранлы кыурт-кыумурсхаладан кыорууларыкъ этнофагланлы 16-24 тюрлюсюн ёсдюрюу бла кюреширикди.

Бусагъатда аланы жайыуга 5 теплица, лабораторияла, складла эмда административ мекамла ишленгендиле. Алай проектте кере 2,5 гектар жерни хайырландырга белгиленеди.

Бир-бир орамлада машинаны кыояр ючюн ахча тёлерге тыошерикди

Север Осетияны ара шахарны администрациясында болган кенгешде хакъ тёлөннген парковкала кыоруу онглари сюзюлгендиле, деп билдиредиле Владикавказны администрациясыны пресс-службасындан.

Аны проекти бла администрацияда информатизация эмда информацияны кыоруула бёлюмюно таматасы Сослан Бериев шагъирей этгенди. Хакъ тёлөннген парковкаланы жалаанда хакъсыз кеп кыатлы эмда жалпакъ парковкала кыуралгандан сора тохташдыргырга керек боллукду, деп кенгешде алай белгиленгенди.

Хакъ тёлөннген парковкала Ленин, Генерал Плиев, Маркус атлы эмда машинала артыкыда кеп жюрюген башха орамлада да кыуралырга боллукду. Ол орамлада жашагъанла уа алага машиналарын хакъсыз салырга боллукду.

18 апрель-Эсгертелени халкыла аралы кюнү

Ёмюрлени бла төлүлени байламлыкларыны шагъатлары

18 апрель Эсгертелени эм тарых магъаналы жерлени халкыла аралы кюнүдө. Аны юсюнден ойлай, узакъ ёмюрледен бери адам жерде кесини ызын кыоюрга термиле келгенин кёреме: сюеледиле менгирле, бири кыынгырына кетип, башхасы-жерден ёсгөн буз сюнгюча, тюз, ёрге талпынып; эрттеги тарых, мудах кешенелени, шыякыланы кыара терезелерине кыонуп, хапар айтады; эски кыалала жигит жашланы, ариу кызыланы юслеринден унутулмаз таурухларын кыатлайдыла... Озгъан ёмюрню бла бююнню шагъатлары жигитлик тарыхыбызны унуттурмас акылда, айбатлайдыла шахар, эл орамланы, солуу бахчаланы.

Бирле былай айтадыла: «Адам ёлюмден кыоркыгъандан кюрешеди унутулмазлыкъ, хайыр чыкмагъан затла этип». Алай да болур. Биреу сурат неда скульптура ишлейди, китап жазады, башхасы уа, ол бусагъатчыкыда хайыр бермеген затны узус этип: «Неге керекдиле минглге бла суратла, аланы артда киши танымаса? Неге керекдиле минглге бла китапта? Аланы не хазна адам окур келлик ёмюрледе», - дейди.

Баям, эсгериллик затха, ол не болса да, эсин бура, чыгъармачы жашау ючюн ёлюм бла сермешге киреди. Кеси ючюн угъай, заманы, заманлашлары ала

этген иги ишле, ала келген сынау жолла ючюн... Эсде тура эсе адам, кыйыны кетгени ючюн-не иги ишге (сёз ючюн, Петр I), не аман ишге (Герострат). Эсгерилени ёмюрлюк татылыкларына патча, бош адамла да алдангандыла.

Бек биринчи, эсгертмеле Бурунгу Римде этилип башлангандыла. Аллахланы, императорланы статуялары, аркала, колоннала, атла... Ёмюрле барып турсала да, адам улу ол эртеги цивилизацияны багъалагъанлай келеди. Нек десенг эсгертмеле минг жылла мындан алгъа болгъан жашау юсюнден халпарлайдыла. «Адам улу жаратылуудан башлап не жолла бла келгенди?» деген соруугъа жууап излегенле, баям, аны алада

табадыла.

Бизни республикада тарых эм культура эсгертмелени саны бююн бирт жюзге жетеди. Аланы хар бирини кесини энчи тарыхы барды, магъанасы да. Археология эсгертмеле-эски шахарла Акъ-Сууда, Тёбен Чегемде, Яникойда, Хабазда, Орус Бахсан тиересинде, Заюково элде Хыра-Хоро тауда, Кёнделенде, Куба, Кызыбурун, Залукооаже, Малка, Сармаково элени төгергиде бардыла. Менгирле-Минги тау, Хабаз тиересинде, Къанжолда.

Жазуулары болгъан таш Кёнделенде табылганды. Хижраны 1022 жылы кёрпозтолу. Алтай ташла Бабугентде, Огъары Малкъарда, Ташлы-Талада да бардыла. Эски жазуула Акъ-кыяда оқуладыла. Курган

тёбеле Хабазда, Булунгуда, Тёбен Чегемде, Быллымда, Гижгитде, Огъары Малкъарда, Кёнделенде, Орус Бахсан, Заюково, Кызыбурун тиерелеринде, Урванда тобейдиле. Эски кыалала, кешенеле Огъары Малкъарда, Холам-Бызынгыда, Тёбен Чегемде, Огъары Чегемде сюеледиле.

Тарых магъаналыла республиканы хар элинде, шахарында да асламдыла. Махтау эсгертмесинден, Ёмюрлюк отдан башлап, жашауубузда эслерча ыз кыойгъан энчи адамлагъа аталы да: Кыалабекланы С., Байсолтанланы А., В. Ленинге, Б. Калмыковха, Мусукаланы А., Чеченланы К., С. Кировха ... Аланы арасында Кёнделен аягында сюелген «Скорбящий горец» деген а энчиди. Искусство

кыйматлыланы арасында бек белгиллери: Кыабартыны Россейге кыошулгъаныны 400-жылыгына аталганды (халкыда анга Марияны эсгертмеси дейдиле); А. Шогенцуковха, Мечиланы К., Б. Пачевха, Кыулыланы К., А. Кешоковха, М. Вовчокга, В. Кокковха, Т. Мальбаховха...

Бу эсгертмелени этген скульпторла, архитекторла Кырымшаухланы Х., В. Артанов, В. Славников, М. Тхакумашев, В. Фещенко, П. Литвинова, М. Листопадов, Асанланы В., С. Катони, В. Бублик, Х. Савкуев, Каркаланы А., П. Казанчев, И. Махтин эм башхала. Хар бири республиканы жашауунда бола келген тарыхны бетлерин ёмюрледе сакъларгъа итингендиле. Аланы чыгъармачылык кыйынылары Кыабарты-Малкъарны байлыкыдыла - аны жашау тарыхы, уруш кызауатлары, махтау бийиклерини да шагъатлары. Элдиз жашауубуз жарлы болур эди.

Эсгертмеле кетгенлеге угъай, бизге, саулагъа, керекдиле. Нек десенг, ала ёмюрлени бир бирге кыошхан, бир заманда да тохтамазлыкъ жашауу кыайтарылмаз терликлерин, ызы курумагъан тюзлюклерин да, атлары жыргъа кирген жигитлени, ала этген кишиликлени, урунуу ариулугъун да эсинге салгъанлай турадыла.

МУСУКАЛАНЫ Сакинат.

Къагъыт тюрт-мюртледен шарт жумушлагъа кёчерге

Анда ишленге, миллетибизни тарыхындан, адабиятындан сора да, эски мекамлагъа, кыалалагъа улуу эс бурадыла. Аны бла байламлы кёп жумуш да этгендиле. Аланы барысын да интернет-сайтта кёрюрге, оқуругъа боллукъду.

Культура эсгертмелерини ёлюмюне кыарасакъ, фондну кыйыны бек уллуду. Революцияны, кёчюнчюлюкню хатасындан бизде кёп элле, тукъумла тас болуп кыалгъандыла. Аланы юслеринден да, бююнлюкге

Бу кюн эсгертмелеге жораланганы себепли «Ассия» фондну директору, философны илмуланы кандидаты Жангоразланы Мухаммат бла тобегенбиз. Бизни культура байлыкыбыз кыалай сакъланганыны, бююнню болумну юсюнден да бизге ол билдиргенди.

тилмегенлери ючюн. Узакъдан айтылып кыалгъан болмаса, элени, мекамланы атларын, адам санларын толу жыйгъанла болмагъандыла. Андан сора да, аны хайыры бла тас болуп кыалгъан кёп тукъумну да билдирге онг чыкыгъанды.

Кёпле аланланы, бурунгу заманлада кыайсы миллет кыайдан кыуралгъаныны юсюнден улуу даулашла этгенликге, керти тарыхны, кёзлери кёрген кыалаланы юслеринден а хазна зат билмейдиле. Не бла байламлы болгъанларын, кыалай ишленгенлерин айталгъанла азыла, - дегенди Мухаммат.

Озгъан жыл а, бешинчи сентябрьде, Огъары Малкъарда эски элени биринде - Кюнлюмде - жашап тургъан отуз юч тукъумну тудукъларын жыйгъандыла. Келгенлеге элни тарыхыны, кыаллай кыалалары болгъанларын юсюнден да кёп сейир затла айтан эдиле.

Кюнлюмде барысы да бирге беш кыала болгъанды. Алдан бююнлюкге дерти таплай жангыз да Абайланыкы эм Болатланыкы сакълангандыла. Кеслери да Россейни культура байлыкына киредиле. Алай болгъанлыкыгъа, мындан ары алагъа иги эс буруп, жауун, кыар бузмача кыарап, төгерклерин

тапландырып, башларын да жабаргъа керекди. Фондну умутунда уа, жангыз сагъынылгъан кыалала угъай, аны төгергиде эски юйлени хуналарын, кешенелени да ол байлыкны санына кыошуп, тап этерге.

Аны бла байламлы документлени жарашдырып, КъМР-ни Культура министрствосуна жибергенбиз. Правительство вице-премьери Владимир Битков, культура байлыкны сакълау жаны бла башчысы Езденланы Асият бла да тобешген эдик. Ала бир амал табарла деп ышанабыз. Кёп болмай Абай кыаланы башын жапхандыла, кимле этгени билмейме, алай аллай ишни тамамлагъанлагъа уа бек ыраыма, - дегенди ушакъ нёгерим.

Бююнлюкде Бахсан жанында бир кыала да сакъланмагъанды, Огъары Чегемде жангыз бири-Малкъарулыканыкы, Холам-Бызынгы тарында Жаболянлыкыны жартысы бла Усхур бир кыала элде Огъары Малкъарда да Абайланыкы, Зылгы, Курнаят, Болатланыкы, Амирханлыкыны. Андан сора кёбюсю, жарсыуға, хазна асыралмагъандыла неда бек осалдыла.

Аланы араларында 18 ёмюрде ишленген Абай бла Амирхан кыаладыла. Андан кыалгъанла уа иги да эрттеден бери турадыла.

Сез ючюн, Зылгыныкы урушланы хаталарындан оюла - оюла тургъанды, мурдору уа 11-12 ёмюрге келишеди. Акъсакъ Темирни аскери, бу жерлеге Келип, кыаланы талай заманы алалмай туруп, ызы бла уа кирип ойгъанлары тарыхда айтылады.

Бютюнда бир сейири уа ишленгелерини растровуду. Тыртыр бла черекден алынган юзмерден башха не зат кыошханларын айтыргъа кыйынды. Малланы сюеклерин да тартып кыоша эдиле деген оюм барды. Ала бююнлюкде оқуна кыатылай турадыла.

Огъары Малкъарда Туура-Хабладан арысында он гектардан аслам жерге «ёлгелени шахарлары» дейдиле. Ол эм уллу некропольгъа саналады. Анда уа жер туюбюнде ишленген кешенеле бек кёндюле. Оюлмай турурча аланы бек кыаты растрондан бир нёчча кват салып этгендиле. Кеслери да уллула болгъандыла, ичине 4-5 адам сыйынганды.

Огъары Чегемдегилени юслеринден таурухлада жети кешене деп айтылгъанлыкыгъа, ала иги да кёп эдиле. Жарсыуға, оюлуп кыалгъанлары да аз болмагъандыла. Салынганлары уа 14-15 ёмюрлеге келишедиле. Дагъыда Мухолда, Кыоспарыда да биришерин эслерге боллукъду, төгергиде кыабырла

бла. Иги тинтип кыарагъанда ангылашынады, кёбюсю аман ишленип оюлмагъандыла. Бир эки ёмюр озгъаны бла адамла кеслери аладан ташланы алып, башха кыабырланы белгилерча төгерклерине салып тургъандыла. Аны ючюн а кёбюсю тас болуп кыалгъандыла. Кыалаланы айтханда, Жанхотланы, Айдаболланы, Бийланы эм кёп бийлени - байланы юйлерин озгъан ёмюрню 20-30 жылларында, совет власты келгенде, совхозла, шккола ишлейбиз деп ойгъандыла.

Алай, бир насыпха, элден узакъда кыалып, сакъланган сейир затларыбыз да бек кёндюле. Сез ючюн, Кёнделени башында, Тызылдан ёргесинде курган барды. Ол 4000 жыл мындан алгъа кыуралгъанга саналады. Дагъыда Огъары Чегемде Эл-Тюбюню бир жанында Лыгыт деген жер болгъанды. Анда бек аздан жети кыала сюелгенди. Бююнлюкде да ары элтен грек тахталаны жартысы сакъланганды. Анда жашагъан адамла алаыны суу баскандан сора энирге тошген эдиле.

Биз ол кыада сейир затланы тасха тошормей, сыфатларын да тап халда тутуп сакъларгъа борчлубуз. Алай, жарсыуға, бир эки жылын ичине алып ишни тамаллап кыоюрны орунуна, заман озулуп, керексиз кыагъыт ишлеге кетгенлей турады. Кырал онг бермей, анда зат этерге жарамайды, аны эркинлигин алыргъа уа бек кыйынды. Алай кысыха заманын ичине культура байлыкыбызны сакъларча амал табылыкыды деп ийнануудабыз, - дегенди Жангораз улу бу дата бла байламлы ушагыбызны ахырында.

ТЕМУККУЛАНЫ Аминат.

жетген, оюлуп жангыртылгъан кыалала бла байламлы да кёп сейир зат жарашдыргъандыла.

Орта ёмюрледен, бизни конлерибизге дерти болуп келген 186 элни ачыккълап, суратха да алгъандыла. Аны бла келкенменгеллей, тиересинде кешенелери, кыабырлары, межгитлери, тирменлери, андан башха кыаллай мекамлары болуп тургъан эсе да, белгиленгендиле.

Аны уа жангыз кеслерини сайтта угъай, бююнлюкде белгили болгъан «Фейсбукда», «Контакта» да кёрюрге онг барды. Ишни мураты недеди десегиз а, кыаллай сейир жерде жашагъаныбызны, ёмюрле бла сакъланып келген кыалаланы, элени жаш төлюбюзге билдиргиледи. Дагъыда ала терен, иги тин-

ТЫШ КЫРАЛЛЫ ЖОЛООЧУЛА БИЗНИ ЮСЮБЮЗДЕН

Орусбийланы жамауатында

Ажашхан тайчыкь

... Экинчи күн таңг аласын-да биз атла бла архта, Орусбийлагъа, атландыкь. Бизге болушхан жол нөгөрлерибиз а эшекке минип, ызыбыздан келе эдиле. Эрттен салкында бу жолоочулугъубуз алай сейирлик эди - төгерекни терен орманла бла тау чыранла бийле! Бу къудурет бизни барыбызны да кёлюбюзно кётюредди. Андан иги бизге бир зат да керек туюлдо дерчады...

Акьсакьал юйюно къатында.

Битеу жол узуну мени байталымы тайчыгы бизни ызыбыздан келип турганды. Кёпюрден ётноп, элге жетер-жетмез ат тынгысыз болуп башлайды. Тынгысызлыкь къысып, бармай тохтайды. Кеси киби-клени бизден узакь болмай отлап айланганларын кёрюп, адыргы этген сунана. Ногъай къамичим бла да урама, алай жеринден тепдиралмайма.

Иги кесек заман озгъандан сора эсибизге келеди: «Тайчыгыбызны тас этгенбиз да!» Сора, атларыбызны къызыу чапдырып, келген ызыбыз бла архта барабыз. Мен аны кёпюр къулагында эслендим. Баям, ол кёпюрден ётерге къоркъуп, анасыны ызындан келмей, алайда къалганды. Жюреклерибиз къууанчдан толуп, архта, шухьларыбызгъа, къайтдыкь.

Жарыкь

къонакъбайлыкь

Орусбийланы тийреде эллилени жыйлыулары бола эди, анда базарчыкъда сатыу-алуу къызыу барады. Андан сора да, жума күн болгъаны ючюн жамауат элли межигине келе эди намаз ётерге. Дагыда бир талай адам, бу элли чойютюленни юч тюкенчиклерини төгерекке жыйылып, сатыу-алуу эте эдиле. Орусбийланы арбазда да, бал батманда чибинле ызылдагъанча, бир дауур бар эди. Иеси юйде болмагъанына да къарамай, бизни барыбызны да бек сыйлы кёрюп: «Хош келигиз», - дедиле.

Менден аз алгъаракьда беш оруслу жолоочу кетген эдиле бу юйден. Мында биз бир суратчыны, юч студент жаша бла юч студент къызгъа тубедик. Ала быланы къонакъ отоуларында эдиле. Бийни адамлары хар заманда

Белгили немисли къаячы эмда этнограф Карл Эггер 1914 жылны жазында бу тийрелеге келип, кёргенини, эшиттенини юсюнден «Kaukas in Kaukasus» деген китап жазып, аны 1915 жылда Германияны Базель шахарында А.Г. Фробенусну издательствосунда чыгарганды. Китапны 59-65-чи бетлеринде ол Орусбийланы элинде болгъан кезиуюно, аны адамларыны, табийгъатыбызны ариулугъуну юсюнден уллу суймеклик бла жазды.

Аны немисли криптолог къарындашла Мартин бла Кристофер Беерле Бохум шахарны университет библиотекасында табып, Орусбийланы жамауатыны юсюнден айтылган кесегин ксерокопия этип, эрттеден шухьлары Улакьланы Борисге жибергендиле. Немис тилден орусчагъа дюгерли жаш Марат Текаев кёчюргенди, орусчадан а - Борис кеси. Китапны бир кесеги бла окьуучуларыбызны да шагъирей ётерге сиебиз.

дююю князь кёп адамла жюрюген курортлада, къонакъ юйледе ётдюредди. Чаришге жараулу атла тутады, дагыда кеси юйюрюно иелигинде болгъан жерлени къырал сыйыргъаны себепли аланы архта къайтарып ючюн, сюди ишле бла да кюрешеди.

Андан сора да, аны бек уллу умутлары бардыла, ол санда кеси бийлик этген Бахсан ёзенни туристле жюрюген маршрутларын картагъа туюшюрге. Алай а сюдлюк-

Бахсан ёзен эм Тонгуз-Орун.

да аягы юслериндедиле, къонакъланы хар керекли затларын ташыйдыла, алагъа къолларындан келген къадар жарыкь туберге, намыс ётерге кюрешедиле.

Бу тийреде къонакъ юйле жокьдула. Тышындан жетгенле жаланда бу жерли адамланы къонакъбайлыкьлары бла хайырланаллыкьдыла. Андан башха амал жокьду...

Алайды да, биз эртте замандан бери да келгенлеге жарыкь кёлю бла къарап, атын игилик бла айтдырган адамны юйюндебиз. Биринчи къонакълары аны юсюнден бир талай ариу затла жазгандыла.

Аны сейирлиги жокьду, къаллай бир адам жокьлайды бу юйюно. Къонакълагъа деп павильон да ишленгенди, алай башха отоула да толупдула. Ол себепден бизни бир гытыгъа кийиргендиле. Биз а арбазда кырдык юсюнде чатыр къурап, анда турургъа окьуна кёбленген эдик, төгерекбизни да къазла, баппушла къыршалап.

Бийни къайгылары

Тышындан къарагъаныбызда, бийни журту алай уллу эм къолайлы болгъан сунмагъанбыз. Ичине киргенибизде уа, отоула багъалы койюзле, кюбюрле бла жасалып эдиле. Жашаууну кебюсюн шён-

Орусбийланы журтлары.

къый эт, айран эмда арпадан этилген сыра бла сыйладыла. Ол ашланы бошагъаныбыздан сора уа бир аламат картоф шорпа бла къууандырдыла...

Мында жашагъанла барысы да - адеплиле

Саулай айтханда, тюрк тайпаланы бирлеринден жайылгъан тау татарлыла бизге бек ариу адамлача кёрюндюле. Тап сиекли, узун санлыла. Тиширыулары ариу кёзюледиле, бетлеринде жарашыу-улукьну бла огьурлулукьну белгилери бардыла. Оруслула бла тенгleshдиргенде уа, аланы табийгъат иги да ачыкь эм кючлю жюреклиле этип жаратханды.

...Шёндюю цивилизация Орусбийланы жамауатына да жетгенди. Алай болгъанлыкьгъа, бизни бир тюрлю ушагы-уусуз зат бла жаныбызны къыйнамадыла, не ётюрюк айтып, не бизни сансыз этип. Мында жашагъан адамла барысы да адеплиледиле, кеслерин бек тап жюрте биледиле. Жукь керекли болса, болушургъа, аны мадарыгъа хазырдыла. Бизге нартнох гыржын жарашмагъаны ючюн кесибиз, тюз да, ун да сатып алып, ётмек биширип тургъанбыз.

Сора мында чурукьчу да барды. Анга да баргъанбыз. Бизге керекли чюйле анда болгъанына бек сейир этгенбиз. Жол башчыларыбызны (жол кергюзтюучюлени - Б.У.) кеслери тикген аякь кийимлери да бек тозурап эдиле да, аланы да жаматыргъа керек эди. Мени шухьум да юс кийимлерин жангыртыргъа сыйген эди да, татарлы (таулу - Б.У.) сатыучудан къый териден тигилген бир иги бёрк алады да, алайда окьуна къагъып-согьуп, башына киеди.

Гитчеге, уллугъа да тап келишген кийимле

Эркегырыулары баш кийимлери хар тюрлюдюле: жюнден этилген кенг къыйрылы къалпакъла, тери бёркле, тюрбанла эм башхала. Жаш тиширыула окьа халы бла тигилген бёркюкле киедиле, неда женгил жаулыкьла къысадыла. Уллайгъан тиширыулары башларында уа гыранчала, кюпесле, гюлмендиле

кёрюрге боллукьду. Къыз сабийле мамукь къумачдан тигилген тарыракь, узун жыйрыкькъыла киедиле. Аны юсюне уа къысха камзолчукьла къаплайдыла.

Аланы чашчылары жашчыкъланыча жюлюнюдюле. Биз алай къызчыкьны тазалыгы бла кирсизлиги ючюн этилгенин ангылагъанбыз. Къууанчлада кийилиучю жыйрыкъланы кебюсю тюрлю-тюрлю дарийледен тигилгендиле. Аланы башхаладан кёкюрек тоймеле бла кюмшю бел баула, узун женгле эмда окьа бла тигилген ариу накьышлы бёркюкле айырадыла. Бек ариу кёрюнедиле кёзге женглери бууунга дери жетген жыйрыкъла эмда къыйырлары кьонгуроуча жыйылгъан кёнчекле.

Адам эригирча жер туюлдою

Кюн чыгышны халкъларыны барысындача, мында да эр кишиледен эсе тиширыула кёп урунадыла. Эркегырыулары ишсиз, бошуна айланганларын неда юйлерини къатларында ныгышда хапарлашып олтургъанларын кёп кёрюрге боллукьду.

Архта кете туруп, быллай назму эсиме туюшуп, кёзюме бир сурат кёрюндю:

*Опурады ёз юйюно алпында
Кюч-къууаты кетген бир
къартчыкь,
Аула
башында.*

Бу юч тизгин Орусбийланы элге бек тап келишеди. Шош акьгъан суу жагъалада бир юйюно башы, аны бийгинде этилген юйюно арбазы. Ала тапкалачадыла. Уллу-Тау, Ындырчы, анда, узакьда, кенгине жайылып жылтырагъан Тонгуз-Орун ёзенни моргьулдум, къымыжа сыртлары бла тап келишип, табийгъатны ариулугъун толу ачыкьлайдыла. Адам эригирча (мен бери биринчи келгенимде алай сунган эдим) жер туюлдоу былайы. Биз не къадар турдукь эсе да, бир да эрик-медик.

Тамбла уа Адыл-Суу талагъа барыргъа оноулашдыкь. Тюнене сапарши этгенибизча, эрттенликке сагъат бешде бизге эшекни келтирдиле. Сагъат сегиз бола, жолгъа атландыкь...

Жолугуу

Неге да сабийликте
юйретиу кыйматлыды

Алгъаракълада Зарагжи школунда Черек районну администрациясыны келечилерини башчылыгында тубеши кыруалганды. Анга жер-жерли власть органланы, прокуратураны бла полицияны келечилери эмда башхала да кыатышхандыла. Мында сюзюлген баш тема жаш телю терроризм, экстремизм оюмлагъа алданмача профилактика ишни бардырыу болганды.

Жыйылыуда Зарагжи администрациясыны башчысы Аслан Гучев бла школну директору Арина Афаунова муниципалитетде бла бу окуу учреждениеда терроризм, экстремизм, наркомания эмда башха законнга келишмеген аманлыклагъа кыатышмача кыалла ишле бардырылгандылары юсюнден толу хапар билдиргендиле. «Школда сабийге билим бергенден тышында,

ариу кылыкыгъа юйретиу да борчду. Окуучу психика эм спорт жаны бла сауукълу, адежли болургъа керекди. Аны бла байламлы окуу жылыны ичинде «Саулукълу жашау», «Мен жашауну сайлайма!», «Биз терроргъа кыажубуз» деген темалагъа атап ачык дерсле, митингле да бардырыладыла. Школда жаш адам кесине бир тюрлю усталык сайларча аслам кружок да ишлей-

ди», - дегенди Афаунова. Тубешиуде жаш адамла терроризм оюмлагъа жангылмача ишни тири бардырыгъа кереклиси кеп кере чертилгенди. Окуучу спортха тартынырча, аны бла кюеширге итинирча этерге тийишлиси да. Адамны бош заманы аслам болса, аман жанына ажашыргъа кыоркчулууду. Аны себепли устазла школчуну юйюрю бла да байламлыкны жоюртюрге борчлудула.

Сабийни акылы гитчеликден кыйсы жанына бурулса, ол жолну тутхалай барады. Аны ючюн, заманында эс этип, абаданла, ол санда педагогла да, аманны, игини англатыргъа, юйретирге керекдиле. Жыйылыуну ахырында уа школчула кыонак-

лагъа терроризмни бла экстремизмни эмда башха законсуздук ишлени юслеринден кеслерини кез кыарамларын ачыклагъандыла.

БЭЗЮЛАНЫ Залина,
Черек муниципал районну администрациясыны пресс-службасы.

ТАРЫХ

«Биз Алясканы сатмасакъ эди, орус десант Лос-Анджелесни кыатында сюеллик эди»

1867 жылны 30 мартында Вашингтонда орус иели жерлени Север Америкагъа сатаргъа деген келишимге кыол салынганды. Неден кыруу кыалганды Россей, Беринг пролины ары жанында жерлерин тас этгенинен сора кыалай жашарыкъ эди Аляска СССР-ни иелигинде? «КП» Радиону ведуший Эдвард Чеснокъ аны юсюнден тарыхчы Сергей Неханов бла ушакъ бардырганды.

Чиновникле жерлени юлешип, кеслерине хайыр туюшюрюрге излегендиле

-Аляскадан кыруу кыалыгъа кыалай бла келленген эдиле ол заманда?

-Россей-америкалы компания XVIII ёмюрню ахырында Алясканы тинтип, кесин анда жарашдырып тебирегенди. Ала тыйын терилени сатыу-алыу бла кюешгендиле, ол а аслам заманны ичинде бек файдалы эди! Алай кыралны жангы кыошулгъан кыйыыр тийрелени айнытыргъа ахчасы жетишмегенди. Уруш башланса, аны кыорууларгъа да. Алай сагыш этгендиле бу тийрени сатаргъа керекди деген оюмну авторлары: финансла министр Рейтерн, патчахны кыарындашы-князь Константин, США -да орусладан келени-барон Стеклъ эм бирси чиновникле.

1867 жылда Аляскада 2500 оруслу эм он мингле бла индеецле жашагъандыла - аланы акыылларын киши сормагъанды. Жетмиш жыл чаклы бир заманны ичинде регионну айныуна кеслерини мюлклерин салып тургъан Россей -америкалы компанияны башчылары да келишимни юсюнден арта билгенледен болгъандыла.

-Бу уллу алдау эди эмда Алясканы сатхандан тошген ахчаны бир жарымы келишимни кыурагъанланы счётларына тошгенди деген оюм жоюрьдоду.

- Вашингтон бла кыаты байламлыкыда болгъан Эдуард Стеклъни коррупция сейири ахырысы бла да жокъ эди дерге жарамас. Алай ахча кёбюсю кыалмай битеу да росейли бюджетге тошгенди.

- 7,2 миллион доллар?

-Бурху ахча, ол заманнга кыарап айтсакъ окуна. Сёз ючюн, 1803 жылда Бирлешген Штатла Франциядан Луизиананы-ол кезиуге алыкъа айнымагъан, алай жери, Аляскача, уллу болгъан-23 миллион долларгъа сатып алгъандыла.

- Крестной эркинликни кетерген, алгъа кыарай билген патча Александр II жерлени алай нек чачхан болур эди?

- Эркинликни патчахыны заманында Россей, хау, бир жаны бла Аляскадан кыруу кыалганды, алай бирси жанындан а Туркестанны, Хиваны эмда Орта Азияда башха жерлени кыошханды.

Новоархангельскни сатыу -

геополитика аманлыкчылыкды

-Алясканы сатаргъа деген оюмну башламчылары уруш башланса, аны кыоруулаылык тоюлюбюз, дегендиле. Ол, кертси бла да, алаймы эди?

- 1854 жылда, Кырым урушну кезиунде, инглиз-француз десант кыарысуз бегитилген

Петропавловск - Камчатскийни да кыолгъа этерге умутланганды. Алай уллу болмагъан орус гарнизон, душманда юч кереге аз санлы аскери бла жаулары тенгизге атхан эди: бизден 40 адам жоюлганды, инглизиледен бла французлудан а - 400. Алайды да, «патчахлыкны айыу мюйюшлерин» да сакъларгъа боллукъ эди.

Ким чабарыкъ эди ол заманда Аляскагъа? Ёмюрню ахыр жылларында Граждан урушдан кеси кеслерине келалмай тургъан америкалыламы? Неда японлуламы? 1905 жылда Япон-орус кызауатдан сора ала Сахалинни кыбыла жанын сермеялгъандыла (1945 жылны августунда аны да артка кыайтаргъанбыз).

Орус кёчгюнчюле Аляскада кыурагъан Новоархангельскге америкалыла Ситка деп атагъандыла.

19 ёмюрде чыкыгъан орус открытокдан репродукция.

Сёзюсю, патчах правительство келлик заманнга кыараялык тоюлю эди. Алай геополитика жаны бла Новоархангельскни (Орус Американы ара шахары -бусагъатда Ситка шахар) сатыу ол уллу аманлыкчылыкды.

-Аляска бла бирге неден кыруу кыалдык дагыуда?

- Биринчиден, кыйматлы табийгат байлыкыладан. Берингия-ол нефтьни, цинкны, багырны, кюмошно, кёмюрню кыстырыгъыды! XX ёмюрню аллында США-ны экономика кётюрюлюую кёбюсюнде Клондайкны хайырындан эди. Аляска Россейни, арта уа СССР- ни иелигинде кыалса уа кыалай боллукъ эди?! Сталинни индустриализациягъа валюта керек эди-оборудованияны кёбюсю тыш кыралдан сатып алынганды. Аны ючюн экспортха элени мардасыз ишлегенлерини хайырындан жыйылгъан тирлики жибергендиле; искусство чыгармаланы окуна тыш кыаралгъа сатып болгъандыла. Алясканы алтыны бизде болса уа, аны бла промышленность жаны бла алгъа тебиинуно жалчыталлык эдик. Эмда, баям, элли коллективизациясы аллай кыйын халлы болмаз эди...

Экинчиден, Берингов тенгиз эм Алеут айрыкамла - чабакъ тутуу жаны бла кыйыматлы тийреледиле. Сёзге, Александрны келишим этген сёлешиучюлери 1867 жылда Камчатка бла Алясканы араларында 46 квадрат километр акваторияны эм нефть бла газ шельфни Россейни иелигинде кыалырача этгендиле. Алай 1990 жылда Горбачёв бла ол заманда тыш кыраллы ишле жаны бла министр Шеварднадзе америкалылагъа «Алясканы ол ахыр туурамын» да ётдюргендиле.

Эм, ючюнчюден, Аляска-ол Восток Азиядан Европагъа Берингов пролив бла Баткан кыясха тенгиз жолгъа толу контролду. Эм маганалы уа-арктикалы шельф, планетада углеводородланы алыкъа тийилмеген кыстырыкълары сакъланган жерледен бири.

НАТО-гъа кыажуу плацдарм

-Сёзге, Ситкадан США-ны кюн батхан жыгаларына дери эки минг километрден аз кёбюрек кыалады.

-Алайды! Орта узаклыгы болгъан ракетагъа-10-15 минут. 1962 жылда бизге аланы Кубада орнатыргъа тошгенди, Эркинликни айрыкамчыгын эки уллу кыралны геополитика оюнларыны заложниги этип. Акылыгыгъа келтирчигиз, Аляска бизни болса эди уа! Бююнлюкде НАТО-ну базалары Петербурдан 200 километр узаклыкыда турадыла-ма бизни жууабыбыз а ол боллукъ эди: боеголовкаларыбыз Калифорниядан узакъ болмай.

Сёзюсю, ол саутну жашауда хайырланууну юсюнден айтылмайды. Алай Вашингтонну бизаз кыагха жыяргъа уа болушурукъ эди. Лос-Анджелесни исилгинден арыгъан адамлары бююнлюкде сюйюп учхан Берингия аламан турист регионну юсюнден айтмай окуна кыояйык...

- Закондан чыкмагъанлай, Алясканы кыайтарып онгла бармыдыла?

- Алыкъа ракета-ядер кюю болгъан бир кырал да башханы жерин сыйырмагъанды. Алай бир сылтаула бла кырал чачылса-ол амал чыгады. Бусагъатдагы дуняда башханы кючлерге кереги да болмас - СССР чачылгъандан сора Америка Прибалтиканы кесине кыошмагъанды, алай аны толусолнай оноун этеди.

Сёзге

Гавайи Россейге экинчи
Кырым болургъа боллукъ эди

1816 жылда гавайи племяланы бирини башчысы Томари орус подданмену алганды. Россей-америкалы компанияны болушугуу бла битеу жауларын хорлап, «айрыкам бачама» Россейникича болган архипелагны бирлешдиргенди. Алай патча Александр I Гавайилени кыошулуун артык дурус кёрмегенди.

Эсепде 1897 жылда регион Американы кёбуна тошгенди. Ала анда бай курортла бла аскер-тенгиз база кыурагъандыла. Гавайи Россейге бек аздан экинчи Кырымча боллукъ эди, заманында кыайгысы кёрюлсе.

Эдвард ЧЕСНОКОВ хазырагъанды.
«Комсомольская правда» газет.

ЭСКИ СУРАТ

Кимле болурла была?

Нальчикде Къабарты бла Гитче Къабарты орамла бирге къошулган жерде революцияга дери къызыл кирпичден ишленген эки къатлы юй барды. Аны къабакъ эшигинде уллу къагъыт сурат жабышдырылып турады. Къол бла ишленген туююлду, алынган суратдан кечюрюлгенди.

Эски юй таулу бийни журтуду деп хапар журюйдю. Сурат а къачан жабышдырылганы белгисизди. Анда кимле болганларын тохташдырган да кыйынды. Болсада иги тюрслеп къарасакъ, бет къанлары тауулаулау ушайдыла. Бирини аты окуна тохташдырылса

иги боллукъ эди.

Ким биледи, газет окуучуларыбызны араларында суратдагы адамладан хапары

болган табылып эсе уа деп, редакцияга билдирерлерин сакълайбыз.

ОСМАНЛАНЫ Хыйса.

Хазна

«Бийче тепсеген» таш не зат жашырады?

Озган ёмюрледен къалган тюрлю-тюрлю шартла миллетибизни тарыхыны байлыгын кёргозедиле. Эрттегили къалала, кешенеле, сын ташла, къая жазыула... Ала бары да бурун заманладан къалган хазнабызны бир гитче кесегидиле. Биз билмеген, алыкъа тинтмеген затла уа къаллай бир болурла? Тарыхыбызны, жашауубузну алада сакъланган белгилери бизге энтта да къаллай бир жангы затны ачыкъларга болушурла!

Огъары Малкъарда Мухол тюбюнде табылган таш да аллай бир тарых эсгертеди. Былайда «табылган» деген артыкъ бек да келишмейди. Нек десеги ол хар ким да кёрюра ачыкъ жердеди, аны юсю бла кёлле ётюр тургандыла. Алай аны ёмюрледен бери сакълана келген жашырылганын, мен эшитгенден, иги кесек жыл алга биринчи болуп Алишев Абдучапар баямлаганды. Ол этнография, тюрк халкълары тарыхы, этимология тинтиулеге кёл заман къоратханды, илму ишле да жазганды.

Бир жол Огъары Малкъарга къонакъга барып, Атабийланы Аскербий бла тегерекге - башха, эски элни оюлган хуналарына къарарга чыгадыла. Иги кесек айлангы, артха къайтып келе: «Керемисе бу уллу, сыйдам ташны? - дейди Аскербий. - Аны юсюнде ол тешиклени уа эслемисе? Адам къолю ишленгенге ушайдыла. Бизни халкъда ташны аты барды - «Бийче тепсеген». Аны юсюнде ханны къызыны чурукъ табанларыны ызлары къалгандыла дейдиле.

Келчи, ненча бар эселе да, бир санайыкъ».

Алай айтып, Аскербий тешиклени санап тебиреди. Абдучапар а, ташны уллулугуна бла ариулугуна сейир эте, иги кесек мычыды. Сора бир бири ызындан тизилген жети тешикни юслери бла ыз сызлады. Ишленген сурат туура кёрюнгенде, ол кеси кезлерине ийнанмады - узун саплы чолпуга ушай эди.

-Аскербий, бери къарачы, сен былай формасы бла кёкде къош жулдузла кёргенмисе?

-Жетегейлегем айтаса? - деди ол, бираз къарагандан сора.

-Айхай да, алагъа айтама, - деди Абдучапар, къуаннганын билдире. Сора, олсагъат элге энип, къагъыт, къалам да алып келди, къайсы тешик къалайда болганын белгиледи.

Ташны узунлугу - 370, эни 150 сантиметрди. Биринчи кере Абдучапар анда тешиклени 101, экинчи кере 111 деп санады. Ючюнчю кере ала 122 болдула. Ол да керти саны болур деп айтырча туююлду.

Аланы орналыуларын къагъытха кечюрюп, Нальчикде астрономияны кружогуна журюген сабийлеге кёргозгенде, ала, белгилени къош жулдузлау ушатып, хар бирини атын айтып бердиле: Жетегейле (Большая Медведица), Мырытла (Малая Медведица), Чёмючле (Северная корона)...

Таш тюбюнде табылган кёшун аякъла къайсы замандан къалгандыла? Анда культура, тарых магъанасы болган затла энтта да болурламы? «Бийче тепсеген» таш бизден энтта да не зат жашырады? Биягы жулдузланы кёргозтген тешикпе бирсиледен теренди, кенгидиле.

ШАУАЛАНЫ Рязият.

Бушуу

Аксиров Муаед Алиевич

Къабарты-Малкъарны культурасы уллу бушуу сынаганды - 86-жыллыгында КъМР-ни сыйлы художниги Аксиров Муаед Алиевич дунясын алышындырганды. Жашаууна 50 жылындан артыгын ол республикабызны сурат искусствосуна жоралаганды.

Аксиров Муаед Алиевич 1931 жылы 23 февралында Псыгансу элде тууганды. Саратовну художестволу училищесин тауусханды. 1967 жылда СССР-ни Художниклерини союзуна киргенди, 1981 жылдан 1984 жылга дери уа республиканы бу творчестволу организациасына башчылык этгенди.

Къабарты-Малкъарны чыгъармачылык жашаууна 60-чы жылда къошулган тёлю художестволу къыйматлагъа жангы кёзден къарай билгенди - аланы магъаналарына, халларына, тюрсюнлерине энчи эс буруп.

Муаед Аксиров республикалы эм битеуроссей кёрмюч-

леге тири къатышханладан эди. Аны ишлери реализм искусствону чынтты юлгюсюдле. Художникни Элбрус тийрелеринде, Чегем ауузунда, Нальчик черекни жагъасында, Долинскде, ююно арбазында, мастерскоюнда жазгъан этюдлары аны туугъан жерине керти суймеклигин баямлайдыла. Ол гитче ата журтуну жарыкъ жырчысы болганды деп айтталлыкъбыз.

Суратчыны чыгъармалары музейлени, энчи коллекциялары фондларына киредиле. Ала Къабарты-Малкъарны, Шимал Кавказы, Россейни суратлау маданиятында тийишли жерлерин тапхандыла.

Фахмулу художник, интеллигент, ахшы адам жашаудан кетгенди. Аксиров Муаед Алиевични жарыкъ сыфаты бизни журеклерибизде сакъланырыкъды.

Къабарты-Малкъар Республиканы Культура министерствосы, Къабарты-Малкъар Республиканы Художниклерини союзу.

Бийиклыгы гараскан

16 апрельден 23 апрельге дери

Къочхар. Къуралган болумлада кесигизни сууда чабакъча сезериксиз, энчи акъыл бла ишлерге къарыуугъудан келликди. Ахча тюшерге боллукъду бу кюнде.

Тана. Къарыуугъудан келмеген затла бла кирешмегиз, кесигизни мардасыз къыйнамагъыз. Келлик кюнде ишигизде сакъ болурга тийишлиди.

Эгизле. Жашауугъузну башха къуарарга сюе эсегиз, тюрлениулеге хазырлангызыз. Артда алагъа ыразы боллукъсуз.

Айрычабакъ. Ишигизде сиз къураган жангычылыкъла тюз болгъанларына коллегаларыгыз да ийнанырыкъдыла. Алай эм алга тамамларга керек жумушларыгызны нуруп къоймагъыз.

Аслан. Къатыгыздагы адамланы тюз сёзлери халатладан къутулурга болушурукъдула. Ич сезимигизге тынгыларга кюрешигиз. Жетишимле сизден бир жары да кертик туююлдюле.

Къыз. Тегерегизде адамлагъа кесигизни энчилигизни туура баямлагансыз. Алай дауларыгыз бар эселе, аланы бусагъатда айтып къоярға керексиз.

Базманла. Бусагъатха дери тамамламаган жумушларыгызда, теркиликни излеген ишде жетишимле болдурааллыкъсыз.

Акырап. Этген ишигизни эсеплерин алгъадан окуна ангыларыкъсыз. Алай ол эсепле билмей турган болумла чыкъганларыны сылтауундан башха жанына бурулурга боллукъдула.

Мараучу. Алгъадан келишим этген ишигизге жаланда ахча жаны бла ыразы туююл эсегиз, бузугъуз. Алай туююл эсе уа, хар затны да тургъаныча кююгуз.

Текемюйюз. Жулдузла айтадыла: аш-азыкъны сапы алгъаныгызда эсли болугъуз. Бу ыйыкъда ашдан ууланурга къорккуу чыгыпды.

Суукъый. Жангы ишлени башлагъыз, оюмларыгызны къатыгыздагыла да билдиргиз. Алай къоркуулуугу болриган затладан бир жаныракъ турурга кюрешигиз.

Чабакъла. Излемлигиз кесигиз суююнгиз эсеплеге келтирмегизе боллукъдула, жаланда ахча жоюуну излерикиди. Баям, солуу кюле алып, бираз эсигизни жыйсагызыз игиди.

СПОРТ

Олимпиадалы чемпиондан - мастер-класс

«Хасания» атлы спорт клуб ачылыгын алай кеп заман озмаганды, болсада мында жашчыкыла, жарату эте, эришиуге дайым кытыша, тренерлерин, ата-аналарын да умутландырадыла. Анга башчылыкны Гузойланы Ибрагим этеди. Ол билдиргенича, мында эркин тутушуу бла эки сменде жетмишге жуук сабий кюрешеди. Аланы тренерле Ажоланы Асадуллах, Юсюп, Исмайл эм Азамат, Кырчаланы Рашит, Мисирланы Илияс бла Элдар, Ахметланы Солтан юйретедиле.

жашауда бек ахшыды.

Гитче спортчуланы юслеринден айтханда, ала республикалы турнирледе атларын айтдыргандыла, фахмулудула, кезчюклерни жылтырайды – олду эм игиси. Сора аланы юйретген тренерлени да белгилерге тийишлиди. Элден совет заманлада да спортну кеп усталары чыкыгандыла, ол жетишимлилеге кычан да бай болганды. Жаш тёлү да, ахшы төрелени саклай, кеп хорламла бла кыуандырына ийнанам, - дегенди Мурат Наусбиевич.

gmedia.ru

Ол сабийлеге спортха келгенини юсюнден хапарлаганды, ала жаруу этерге санларын кызыдыргандан сора уа, кеслери не билгенлерине да кырап, грек-рим эмда эркин тутушууда да жарарык амалланы кёргюзтүп башлаганды. Бек алгя уа «кююзге» чыкыган спортчула

тутушуп тебирегинчи, бир бирлерини кёлларын тутаргя кереклисин, алай саламлашыуу бла башагя намыс этгенлерин кёргюзтгенлерин эсертгенди. Ол жашчыкылары экеу-экеу чыгырып да юйретгенди.

Бек сейир, суюдмюлю да кёрюннгени уа эм гитчечиклени – алты-жыллык Шамили бла Русланы - тутушханлары эди. Алай бла сабийле ол кюн чемпион бла жаруу этиуден керти заууклык алгандыла.

Гузойланы Ибрагим ала сабийлеге кыонакыгя энди КьМР-ни спорт министри Асланбек Хушовну, Билял Маховну, Ануар Гедуевни, башха айтхылык спортчуланы чакырып муратлы болганларын билдиргенди. Быллай тубешиуле жашчыкылары кёллендиредиле эмда хорламгя итиндиредиле, деп чертгенди.

КУЛЬЧАЛАНЫ Зульфия.
Суратланы ХОЛАЛАНЫ Марзият алганды.

Бу кюнледе уа алада кыонакыда Олимпиада оюнланы грек-рим тутушудан чемпиону Мурат Карданов болганды. Ол сабийле бла суратха да туюшуп, алагя тутушуугя керекли кийимлени да саугылап, жаруу да этдирип кыуандырганды.

- Быллай жарууланы биз бардыра туруучубуз, республиканы талай спорт школунда болганбыз. «Хасания» клубну элни бизнесменлери кеслери кыйынларына ишлегендиле, эркин тутушудан заллары бек тынгылды, жалган кырдыгы бла майданы барды. Бюгюн бери эллиден аслам жашчык жыйылганды, хар кюнден да аслам адам келеди. Ол а шёндюгю

Финансла

Ара банк 200 эмда 2000-сомлуккыла чыгырлыккыды

Ала келир жыл жюрютюлюп башлангырыккыдыла. «Ол адамлагя товарла эмда жумушлу ючюн ачаны чырмамай төлерге онг берликди», дегенди Ара банкны башчысы Эльвира Набуллина.

Бусагыатда сатыу-алыу асламысында 100,500 эмда бир мингсомлуккыла бла бардырылады. Тюкенчиле артха кыайтарыча ачаны бузалмай кыйналган кезиуле да кеп

тубеучюдюле. Жангылары ол чырмауу кетериге керекдиле. Инфляциягя да ол, Ара банкны башчысы айтханыча, арталлыда кыатылыккы туююлду. Ахча кыагытланы саны алайлай кыаллыккыды.

Бусагыатда битеу сомлада да россейли шахарланы бла регионланы суратлары бардыла.

-Биз ол төреден таймазгя сиебиз,-деп билдиргенди Набуллина.

Алай бу жол кыаллай суратла салынырыккыларын россейлиле кеслери сайларкыдыла. Кеп да бармай аллай акция боллугуну юсюнден федерал телеканалдан бири билдирге керекди.

Ахыр кере Ара банк жангы аччаланы 2009 жылда чыгырганды. Ол темир 10-сомлуккы эди. 2006 жылда беш мингсомлуккыла, 2001 жылда уа мингсомлуккыла жайылган эдиле.

Театр

Барыбызны да аламан сахна оюн сакылайды

Кыулиланы Кыайсын атлы малкыр кырал драма театр сахна искусствону суйгенлени К. Гольдонини пьесасына кере салынган «Кыонаккы юйю бийчеси» деген спектакльге чакырады.

Оюн 20 апрельде Кырал концерт залда (ГКЗ) кёргюзтюлюнюркюд. 18.30 сагыатда башлангырыккыды.

Соруулары болганла бу телефон номерлеге селешсиниле: 8(8662) 44-22-10; 77-34-85; 8-938 691-25-39.

Учредитель: Кыабарты-Малкыр Республиканы Парламенти бла Правительствосу

Баш редактор
АТТАЛАНЫ Жамал

РЕДКОЛЛЕГИЯ:

ЖАНГОРАЗЛАНЫ Нажабат
(баш редактору орунбасары)
ТЕКУЛАНЫ Хауа
(баш редактору орунбасары)
ТОКЪЛУЛАНЫ Борис (жууаплы секретарь)
МОКЪАЛАНЫ Зухура (культура бёлюмнө тамагасы)
ТИКАЛАНЫ Фатима (жамауат-политика бёлюмнө тамагасы)

ТЕЛЕФОНЛА:

Редактору приёмный - 42-63-01. Баш редактору орунбасарлары - 42-38-21, 40-04-82. Жууаплы секретарь - 42-66-85. Секретариат - 40-93-62. Корректорла - 42-63-52.

Газет Басманы эм асламлы информацияны эркиндиклерин кыоруулау жаны бла Кыабарты-Малкыр регион инспекцияда 1994 жылда 14-чю июньда регистрация этилгенди.

Регистрация номер —Н—0066. Индекс - 51532

Газетни басмагя КьМР-ни Басма эмда асламлы коммуникацияла жаны бла кырал комитетини компьютер службасы хазыр этгенди.

Газет "Тетраграф" ООО-ну типографиясында басмаланганды. Нальчик шахар, Ленин атлы проспект, 33

Номерге графикте кере 19.00 сагыатда кыол салынады. 20.00 сагыатда кыол салынганды.

ГАЗЕТНИ НОМЕРНИ ЧЫГЪАРГАНЛА:

Улбашланы Мурат - дежурный редактор;
Кетенчиланы Зульфия - жууаплы секретарыны орунбасары;Зезаланы Лида - (4, 5, 6, 8-чи бетле), Геляяны Валентина - (1, 2, 3, 7-чи бетле) - корректорла.

Тиражы 2050 экз. Заказ №510
Багыасы 10 сомду

РЕДАКЦИЯНЫ ЭМ ИЗДАТЕЛЬНИ АДРЕСИ:

360000, Нальчик шахар,
Ленин атлы проспект, 5
электронный почтасы:
elbor_50@mail.ru